

XXVI JORNADES MUSICALS DE
L'OCTAVARI DE SANT JORDI

CAPELLA DE MINISTRERS

Mare de Deus

Concert de Música Antiga

Dissabte, 30 d'abril. 21'00 h

Església de Santa Maria

ENTRADA LLIURE

CAPELLA DE MINISTRERS

Carles Magraner, direcció

Joana LLabrés, soprano

David Antich, flautes

Juan Manuel Rubio, arpa/zanfonya /sas

Carles Magraner, viola/rebec

Pau Ballester, percussions

PROGRAMA DE CONCERT

MARE DE DEUS

Alfons X el Savi (S.XII/XIII)

- Mare de Deus
- Cantiga de Santa Maria

Llibre Vermell (S.XIII/XIV)

- Stella splendens in monte
- Cuncti simus concanentes: Ave Maria

Cançons d'Amor i Mort (S.XII/XIII)

- Conductus Audi (Huelgas) / Reis glorios (Bornelh)
- Aras pot hom conoisser e proar (Vaquerias)
- Can vei la lauzeta mover (Ventadorn)

Llibre Vermell (S.XIII/XIV)

- Los set goyts recomptarem
- Polorum regina omnium nostra

Cant de la Sibil·la (S.XIV/XV)

- Iudicii Signum
Cants profètics en Castella i Aragó

NOTES AL PROGRAMA

Les sibil·les eren dones que se'ls creia inspirades pels Déus, sempre verges, de temperament esquerp, profetes, i es va començar a parlar d'elles en el Segle V abans de Crist, aconseguint prompte una gran popularitat. De totes elles és la Sibil·la Eritrea la que ens anuncia el dia del juí final i l'arribada de Jesucrist. L'acròstic grec és traduït al llatí i després a les llengües romàniques a partir del segle XIII, sent moltes les versions que hui en dia es conserven del Cant de la Sibil·la, una de les primeres conegudes la Cantiga *Mare de Deus* del Rei Savi Alfons X, altres versions d'este cant profètic es conserven en distintes catedrals adaptant-se al temps i la necessitat, tal com va ocórrer a Toledo. Narrava el mestre Pastrana que, allà en la seua joventut, les coses de religió caminaven un tant tèrboles per esta ciutat, on, per si no hi havia prou amb els moros i jueus que habitaven en la ciutat, a uns quants els havia donat per promocionar el vell ritu mossàrab. El problema principal que arrossegaven des de feia dècades en la catedral de Toledo era el d'atraure fidels al temple. Així que els clergues de l'època del senyor Enric III, el iaio de la reina Isabel, es van decidir a implantar una solució, estimulats per una experiència semblant que havien portat a terme en la catedral de Barcelona: es tractava de traduir els versos de la profecia sibil·lina sobre la vinguda de Crist al romanç, i fer-los cantar a un xiquet en compte dels clergues. Com les gents entendrien el que el xiquet cantava, s'esperava que allò els atraguera.

Cap a l'any 1025 l'abat Oliva de Ripoll va transformar una de les quatre ermites que albergava el massís de Montserrat, pròxim a Barcelona, en un monestir dedicat a la Mare de Déu. Regit per un prior durant els seus primers segles d'existència, l'any 1409 el Papa Benet XIII el va elevar al rang d'abadia. Des d'antic els pelegrins acudien allí convençuts del poder miraculós de la Mare de Déu montserratina, una bella talla romànica de fins del segle XII o principis del XIII que va ser portada al monestir una vegada que va estar construïda la seua primitiva església. Formaven part de la comunitat monàstica de Montserrat, dotze monjos, dotze ermitans, dotze preveres, dotze escolans i dotze "donats", gents que es donaven a si mateix, junt als seus béns, al monastir. Seguint l'exemple de Ripoll, a Montserrat va funcionar sempre un *scriptorium* la producció del qual va desaparèixer quasi tota l'any 1811, arran de l'incendi del monestir provocat per les tropes de Napoleó Bonapart. Afortunadament un dels seus més preats còdexs es va salvar de la crema, el *Llibre Vermell*, així nomenat per la seua enquadernació en vellut roig que data de fins del segle XIX. El seu propòsit l'explica amb detall una nota redactada en llatí en què s'adverteix als pelegrins que havien d'evitar les "cançons vanes i els balls poc honestos" durant el seu viatge i estada a Montserrat. La nota diu així: "Dado que, a veces, los peregrinos cuando velan en la iglesia de la Virgen María de Montserrat quieren cantar i bailar y también desean hacerlo de día en la plaza, y allí sólo deben cantarse canciones honestas y devotas, por tal razón hay escritas

algunas antes y después de esta nota. Y deben utilizarse honesta y moderadamente para no estorbar a quienes perseveran en oraciones y devotas meditaciones, en las que todos los que velan deben de igual modo insistir y dedicarse devotamente". Cantar i ballar en l'església era un costum medieval ben arrelada, enfront dels abusos del qual van reaccionar múltiples sínodes i concilis. Paral·lelament es va desenvolupar un repertori destinat als fidels, del qual el *Llibre Vermell* arreplega una mostra excepcional constituïda per deu cançons sacres en llatí, català i occità, alguns dels quals són danses.

Els trobadors eren poetes-músics la principal activitat dels quals la van desenvolupar en la França dels segles XII i XIII, els *troubadours* en el sud de França, *Midi*, escrivint en provençal (*langue d'oc*) i amb una inspiració original basada en la cultura morisca, que més tard es va expandir cap al nord de França amb els *trouvères*, els que escrivien en el dialecte francès medieval del que prové el francès modern (*langue d'oïl*). Desgraciadament dels més de 2500 poemes trobadorescos només es conserva la música de 282, no ocorre així amb els trobadors de què es conserven moltes de les melodies dels més de 4000 poemes, inclusivament amb variants sobre algun d'ells. Amb els trobadors la música i la poesia es van combinar al servici de l'ideal de l'amor cortesà. El tema principal en la poesia trobadoresca és l'amor en els seus diversos aspectes, i era la necessitat d'expressar-lo tan succintament com fóra possible el que els va portar a

l'establiment de diversos gèneres (*canse, sirventés, pastorel·les, albes...*). Les cançons amatòries eren aristocràtiques i en elles s'ocultava la sensualitat de l'amor des de la distància, amb respecte i submissió a un ser idolatrat i inassequible. El mateix sentit es mantenia en les cançons religioses d'alabança a la Mare de Déu.

Capella de Ministrers

Carles Magraner

Capella de Ministrers, sota la direcció de Carles Magraner, es crea l'any 1987 a fi de recuperar el nostre patrimoni musical anterior a 1800. La formació utilitza criteris d'interpretació fidedignes a cada època i instruments històrics.

Ha donat concerts per tot Espanya participant en nombrosos festivals: Auditori Nacional, *Palau de la Música*, Festival de Música Antiga de Barcelona, Madrid Cultural 1992 (amb la recuperació de l'òpera *Els Elements* d'Antonio Lliteres), XXIV Festival de Teatre Clàssic d'Almagro, XVII Festival de Peralada, etc...

El grup valencià també ha portat el seu repertori a l'estranger: França, Bèlgica, Romania, Portugal, Holanda, Egipte, Itàlia, Alemanya, El Marroc, Anglaterra, Polònia, Tunis, Argentina, Brasil, Xile i Mèxic.

Ha recuperat la versió escenificada de la sarsuela inèdita del S. XVIII *La Madrilenya* de Vicente Martín i Soler, el primer *Oratori Sacre* espanyol, la versió més antiga d'*El Misteri d'Elx*, l'òpera *Dido i Àneas* d'Henry Purcell. La seua música del *Cant de la Sibila* forma part de la banda sonora de la pel·lícula *Són de Mar* de Bigues Lluna. Amb ella, s'inicia una sèrie de col·laboracions del grup amb el director català: en 2002 el Taller Bigues Lluna crea la part audiovisual per a l'espectacle *Lamento di Tristano*. En 2003 Bigues compta amb la participació de la Capella en l'adaptació de "Les Comèdies Bàrbares" de Valle-Inclán que clausura la Biennial de València.

Ha col·laborat amb directors com Alex Rigola, Juli Leal, Vicent Genovés, Jaume Martorell...

Ha realitzat gravacions per a TVE, Ràdio 2 de RNE i diverses televisions i ràdios europees i sud-americanes. Té gravats 20 discos per a EGT, Blau, Auvidis i CDM, segell discogràfic exclusiu de Capella de Ministrers des de l'any 2002. Compta amb diversos premis i distincions entre els que destaquen el del Ministeri de Cultura a la millor producció discogràfica i el "Important" de l'Editorial Premsa Valenciana. La *Universitat de València* i l'*Institut Valencià de la Música* patrocinen les activitats d'investigació i difusió del patrimoni realitzades per Capella de Ministrers.

Organitza: Regidoria de Cultura i Educació

Patrocina:

Ajuntament de
Banyeres de Mariola

**Col.labora.: Confraria de Sant Jordi.
Parroquia de Santa Maria**